

УДК 82.0(477)«20»

Тетяна Бикова,

канд. філол. наук,

доцент Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Шляхи зростання сучасного українського літературознавства

Рец. на кн.: **Сучасний погляд на літературу.** Науковий збірник : бібліографічний покажчик (1999–2009) / авт. проекту та передм. С. Кіраль, редак. текст. англ. мовн. анот. А. Швідченко. – Київ ; Ніжин, 2014. – 272 с.

У сучасному українському літературознавстві налічується небагато дослідницьких праць, які за своїм змістом, структурою становлять інформативне зібрання результатів розвитку літературознавчої науки протягом певного періоду. Бібліографічний покажчик «Сучасний погляд на літературу. Науковий збірник (1999–2009)», який вийшов друком 2014 р., належить саме до таких видань. У ньому зібрано й систематизовано інформацію про усі літературознавчі здобутки науковців упродовж 1999–2009 рр. Автором проекту, укладачем матеріалів виступив д-р філол. наук, професор Національного університету біоресурсів і природокористування України С. С. Кіраль.

Варто відзначити, що українське бібліографознавство за останні роки стало об'єктом пильної уваги науковців. Вийшли у світ не лише ґрунтовні теоретичні праці, а й важливі бібліографічні видання. Відомо, що розвиток бібліографії відбувається у тісному зв'язку з наукою, культурою, новітніми технологіями. Водночас бібліографія справляє істотний вплив на формування наукових шкіл, розвиток системи документних комунікацій, зокрема на становлення різного роду пошукових систем. Щодо бібліографії як науки у широких колах, на жаль, існує дещо спрощений підхід, спричинений недостатньою обізнаністю зі специфікою роботи у цій галузі, недооцінкою тієї колосальної праці, якої вимагає підготовка бібліографічних видань. Пригадується інтерв'ю відомого українського літературознавця, академіка Віталія Дончика, який на запитання кореспондента газети «Літературна Україна», з чого починається його робота над новою темою, слушно зауважив – з підготовки бібліографічної міні-картки. Бо й справді, вона, картотека, є гарантом того, що предмет наукової розвідки буде вивчено докладно й ґрунтовно.

Пропонований покажчик – зібрання найповнішої інформації про історію видання збірника за десять

років свого існування (всього охоплено укладачем 12 випусків). Готуючи його, укладач С. Кіраль опирався на два основні принципи (систематичний і хронологічний) й зумів логічно упорядкувати весь науковий інформативний діапазон у простому форматі. Завдяки проведеній роботі читач має змогу якнайшвидше відшукати необхідну йому інформацію, відповідно до поданих рубрикацій: історія видання збірника, склад його редколегії, анотований українською та англійською мовами алфавітно-хронологічний покажчик статей із зазначенням сторінок кожного випуску; алфавітний покажчик назв статей та їхніх авторів із вказівкою року, номера випуску та його сторінок; алфавітний покажчик назв статей із вказівкою автора, року й номера випуску, а також сторінок; покажчик статей за персоналіями письменників з відповідним бібліографічним описом; покажчик змісту кожного випуску збірника; покажчик дисертацій, захищених авторами статей; покажчики назв художніх творів (у т. ч. іншомовних) і власних назв (охоплюють тексти анотацій та назви статей і дисертацій); зведений іменний покажчик; список установ, бібліотек та вищих закладів освіти України, куди надсилався збірник.

Варто відзначити кількісний діапазон статей різної тематики, котрі були вміщені на сторінках збірника – це 262 праці загальним обсягом 197 обліково-видавничих аркушів. Серед основного темарію збірника укладач фіксує новаторські дослідження про творчість не тільки відомих, а й малознаних, «призабутих» або репресованих за комуністичного режиму українських письменників, наприклад, Віри Вовк, Михайла Драй-Хмари, Трохима Зіньківського, Надії Кибальчич, Олекси Кобця, Мусія Кононенка, Юрія Косача, Оксани Лятуринської, Володимира Леонтовича, Тодося Осьмачки, Євгена Плужника, Григора Тютюнника, Миколи Чернявського, ГеоШкурупія та ін. У даному разі маємо всеохоплюючий погляд літературознавця-

бібліографа, якому важливе кожне літературне, літературознавче явище, кожен науковий факт, без чого загальна картина літературознавчого життя періоду 1999–2009 рр. не може бути повною.

Рецензована праця знайомить читача зі змістом студій із проблем народної творчості, текстології, теорії літератури, компаративістики, зарубіжної літератури тощо. Така широка наукознавча палітра статей сприяє численним авторським реінтерпретаціям давньої, класичної літератури, аналізу суперечливих мистецьких явищ ХХ ст. тощо. Окремо у покажчику згадуються наукові праці, які містять матеріали, невідомі широкому загалу, архівні джерела. Цьому аспекту наукових пошуків у збірнику «Сучасний погляд на літературу» присвячена окрема рубрика «Публікації», де вперше у науковий обіг було введено із відповідними коментарями автобіографію Т. Зінківського, листи Н. Кибальчич до І. Франка та інші матеріали.

На особливу увагу у виданні заслуговує розділ «Покажчик дисертацій, захищених авторами статей». Основна його мета – познайомити науковців (сучасних і майбутніх) із результатами наукових здобутків авторів статей, які друкувалися у збірнику «Сучасний погляд на літературу». Тут можна дізнатися про теми захищених докторських та кандидатських дисертацій авторів, рік та місце захисту, прізвища опонентів дисертаційних досліджень. Кількість дисертацій і спеціальностей, які згадуються у розділі, вражає – 27 докторських та 72 кандидатських дисертацій, написаних за спеціальностями 10.01.01. – українська література; 10.01.04 – література зарубіжних країн; 10.01.05 – порівняльне літературознавство; 10.01.06 – теорія літератури; 10.01.07 – фольклористика; 10.01.09 – літературне джерелознавство і текстологія; 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська література). Спостережливому читачеві цікаво буде дізнатися про ареал поширення збірника, який охоплює науковців не лише з України (Бердянськ, Вінниця, Глухів, Дрогобич, Ізмаїл, Івано-Франківськ, Київ, Костянтинівка, Львів, Луганськ, Луцьк, Миколаїв, Ніжин, Суми, Тернопіль, Ужгород, Чернівці та ін.), а й Польщі та Хорватії.

У розділі підсумовуються дані про кінцеві творчі результати авторів, що свідчить про практичну реалізацію й визнання у науковому світі тих пошукових векторів, які були закладені у літературознавчих студіях збірника «Сучасний погляд на літературу».

Розділи «Покажчик назв художніх творів» та «Покажчик іншомовних назв художніх творів» містять цінну інформацію для науковців про твори, які проаналізовано авторами у статтях збірника, або які згадуються на сторінках покажчика. Таке розташування

назв сприяє їх систематизації і логічно вписується у контекст покажчика.

Важливий складник збірника – «Сучасний літературознавчий тезаурус: контексти, терміни» – знайомить дослідників із уживаною термінологічною базою науковців, які надсилали свої статті до видання «Сучасний погляд на літературу». Перелік великої кількості сторінок, де згадуються ці контексти чи терміни, свідчить про наявність спільного літературознавчого теоретичного підґрунтя при опрацюванні історичної доби, індивідуальних літературних явищ, процесів, постатей, художніх особливостей творів, їх мовно-стилістичних ознак тощо (наприклад, численні згадки стосуються філософських, культурологічних і літературознавчих понять «аспект», «біографічний роман», «герой», «дискурс», «доба», «інтерпретація», «концепція», «контекст», «мотив», «образна система», «персонаж», «роман», «щоденники» та ін.). Водночас цей розділ стимулює до нових наукових пошуків і зацікавленень, адже містить і таку, суто авторську, термінологію, невживану в наукових текстах інших дослідників (наприклад, «автентична характеристика», «гносеологічна основа світогляду», «дискурс канону», «етологічна реалістична повість», «інваріант», «когерентно-смісловий рівень», «маргінальні записи», «мотив-ідея», «образ-модель», «п'єса-міф»). Тому сучасний літературознавчий тезаурус у покажчику стане у пригоді як перша сходинка творчого пошуку і зародження наукових дискусій щодо нового термінологічного теоретико-літературного апарату.

Дане видання цінне ще й тим, що містить різноманітну інформацію з проблем зарубіжної літератури, народної творчості, теорії літератури, компаративістики. Тому воно пригодиться користувачам не лише наукових бібліотек (нам відомо, що С. Кіраль надіслав свою працю, видану власним коштом, в усі обласні та вишівські бібліотеки України. – Т. Б.).

Наостанок зауважимо, що дана праця є наслідком відданого самозречення особистості літературознавця в ім'я бібліографа, сучасного «літописця» подій літературознавчого життя періоду 1999–2009 рр. у межах збірника «Сучасний погляд на літературу». Бібліографічний покажчик свідчить про розуміння упорядником взаємозв'язку всіх рівнів наукового літературознавчого життя, враховуючи кожен окремий факт, згадку про конкретну наукову студію, розвідку, рецензію, передрук архівних матеріалів тощо. Отже, маємо чітко структуровану і логічно упорядковану бібліографію наукових матеріалів, яка надає безцінну допомогу не тільки знайомим фахівцям у галузі літературознавства, теорії літератури, компаративістики, а й молодим дослідникам історії української літератури, викладачам, студентам вищих закладів освіти України.